

судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/37063149> (дата звернення: 17.08.2022).

5. Смітєнко З.Д., Курко О.В. Медіація як кримінально-процесуальна категорія та її застосування в кримінальних провадженнях щодо неповнолітніх. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. 2015/2. № 4. С. 130-138.

6. Дмитриєнко А.А., Мазур М.Р. Особливості медіації у кримінальному провадженні України. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*. 2021. № 67. С. 273-277.

7. Framework Decision 2001/220/JHA – Standing of victims in criminal proceedings. Official Journal of the European Communities 22.3.2001 L 82/1.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-257-2-4>

МЕДІАЦІЯ ЯК ФОРМА ВІДНОВНОГО ПРАВОСУДДЯ

Домброван Наталія Василівна

кандидат юридичних наук,

начальник відділу організації наукової роботи

Одеський державний університет внутрішніх справ

м. Одеса, Україна

Сучасний стан здійснення правосуддя в Україні свідчить про необхідність пошуку, розробки та запровадження нових альтернативних форм вирішення конфліктів.

Збільшення кількості випадків звернення громадян до суду для вирішення питань, що регулюються правом, свідчить про зростання загального рівня правової культури населення нашої держави та забезпечення доступу до правосуддя. Разом з тим, значне навантаження на суддів ускладнює ефективність їх роботи. Необґрунтована тривалість судового провадження порушує вимоги розумності строків і досить часто судові рішення, що формально прийняті згідно з законом, не задовольняють жодну зі сторін. Це зумовлює оскарження рішень до вищих судових станцій, а іноді – й до міжнародних судових установ. Як наслідок – ефективність функціонування судової системи загалом викликає нарікання з боку суспільства.

Для поліпшення цієї ситуації необхідно застосовувати комплекс заходів, спрямованих на вдосконалення законодавства, підвищення авторитету суду, належне матеріально-технічне забезпечення судів тощо. Окрім того, суттєву роль у вирішенні суспільних проблем має

відігравати альтернативне вирішення спорів. У кримінальному провадженні відновне правосуддя, що набуло поширення в багатьох державах, спрямоване не на полегшення поточного робочого навантаження судової системи, а може мати також профілактичну дію щодо майбутніх злочинів (п. 145) [1].

Концепція відновного правосуддя передбачає вирішення суспільних конфліктів за безпосередньої активної участі сторін (правопорушника та потерпілого) із застосуванням способів, спрямованих на розв'язання спричинених кримінальними правопорушеннями проблем.

Однією з форм відновного правосуддя є медіація. Медіація – це альтернативна судочинству форма вирішення конфліктів між особами за участю посередника-медіатора.

Основною метою медіації є примирення сторін конфлікту та узгодження реально можливого способу відшкодування шкоди.

Для досягнення зазначеної мети важливу роль відіграє належний рівень підготовки медіаторів і додержання стандартів їх професійної діяльності.

Консультативна рада європейських суддів підкреслює необхідність того, щоб схеми альтернативного вирішення спорів були тісно пов'язані з судовою системою, оскільки посередники (медіатори) повинні мати відповідні професійні навички й кваліфікацію, а також обов'язкову безсторонність і незалежність для такої публічної служби (п. 158) [1].

При розробці законодавчих положень, які б регламентували здійснення медіації й статус медіаторів в Україні, слід звернути увагу на рекомендації Комітету Міністрів Ради Європи з цих питань.

Оскільки медіація потребує спеціальної кваліфікації й вимагає фахової підготовки та акредитованої освіти, повинні розроблятися як норми етики та компетенції, так і процедури відбору, навчання та оцінки медіаторів (п. 20). Медіатори мають пройти початкове навчання, перш ніж почати виконувати свої функції на роботі. Їх навчання має на меті отримати більш ґрунтовні знання в певній сфері: вмінні вирішувати конфлікти, працювати належним чином з жертвою та злочинцем, розуміти склад системи кримінальної юстиції (п. 24) [2].

Окрім того, медіатори повинні також володіти певними рисами: проявляти навички міжособистісного спілкування та вмінні оцінювати ситуацію (п. 23), розуміти вразливість сторін (п. 27) [2].

Для забезпечення належного рівня кваліфікації медіаторів Європейська комісія з ефективності правосуддя рекомендує державам, які організують медіацію, запровадити адекватні програми навчання для медіаторів і розробити спільні стандарти щодо навчання.

Рекомендовані програми підготовки медіаторів передбачають як загальні питання (принципи та цілі медіації, ставлення медіатора до роботи і його професійна етика, етапи процесу медіації, випадки доцільності медіації, структура процесу медіації та її хід, правова основа

медіації, навички й методи медіації, рольові ігри та практичні вправи в достатній кількості, оцінка знань і компетентності особи, яка проходить навчання), так і особливості здійснення медіації в кримінальному провадженні (основні засади системи кримінальної юстиції, взаємовідносини між кримінальним правосуддям і медіацією, навички і методи спілкування й роботи з жертвами правопорушень, правопорушниками та іншими особами, які беруть участь у процесі медіації, особливі медіаційні навички у випадках серйозних злочинів чи злочинів проти неповнолітніх, різні засоби реституційного правосуддя), а також сімейних і цивільних справах (традиційні методи розв'язання спору і його вирішення шляхом медіації, навички і методи спілкування і проведення переговорів, особливості медіації в сімейних справах з огляду на інтереси дитини, та в різних видах цивільних спорів) [3, 4].

За таким навчанням медіаторів має слідувати нагляд, наставництво й постійне підвищення кваліфікації [3, 4].

Отже, при прийнятті вітчизняного законодавства щодо медіації слід урахувати європейські стандарти підготовки медіаторів за уніфікованими програмами, які передбачають як загальні питання, так і особливості здійснення медіації в різних категоріях проваджень, а також запровадити навчання з підвищення кваліфікації практикуючих медіаторів.

Література:

1. Висновок № 6 (2004) Консультативної ради європейських суддів до уваги Комітету Міністрів Ради Європи щодо справедливого суду в розумний строк та ролі судді в судових процесах з урахуванням альтернативних засобів вирішення спорів, Страсбург, 22-24 листопада 2004 р. // Міжнародні стандарти у сфері судочинства. – К.: Істина, 2010. – 488 с.

2. Рекомендація № R (99) 19 Комітету міністрів Ради Європи державам-членам Ради, які зацікавлені в організації медіації в кримінальних справах: Прийнято Комітетом міністрів на 679-й зустрічі представників Комітету від 15 вересня 1999 року. – [Електронний ресурс]: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_828.

3. Керівні принципи № 13 для кращого виконання наявної Рекомендації щодо медіації в кримінальних справах. Ухвалено Європейською комісією з ефективності правосуддя 7 грудня 2007 р. // Міжнародні стандарти у сфері судочинства. К.: Істина, 2010. 488 с.

4. Керівні принципи № 14 для кращого виконання наявних Рекомендацій щодо медіації в сімейних справах і щодо медіації в цивільних справах. Ухвалено Європейською комісією з ефективності правосуддя 7 грудня 2007 р. // Міжнародні стандарти у сфері судочинства. К.: Істина, 2010. 488 с.